

3. BISERICA – LĂCAȘ DE ÎNCHINARE ȘI DE SFINȚIRE A OMULUI

*Biserica este loc al
îngerilor, al arhanghelilor,
este Împărăția
lui Dumnezeu,
este însuși cerul.*

(Sfântul Ioan Gură de Aur)

Frescă Viziunea Crucii (Vatican)

Dicționar

- **tetrapod** – suport pe care se așază icoana praznicului sau a sfântului zilei;
- **antimis** – bucată pătrată, din pânză, fără de care nu poate fi săvârșită Sfânta Liturghie;
- **chivot** – obiect de forma unei bisericuțe, în care se păstrează Împărăția pentru cei bolnavi;
- **ogivă** – sistem de construcție caracteristic arhitecturii gotice.

Biserica Mănăstirii Horezu

Semnificații

Cuvântul *biserică*, provenit din limba latină (*basilica*), se referă la clădirea destinată săvârșirii cultului divin. Primele lăcașuri de închinare erau locuințe particulare. După eliberarea creștinilor de către Constantin cel Mare (anul 313 d.Hr.), serviciul divin s-a săvârșit doar în biserică. În decursul timpului, lăcașurile de cult au cunoscut o evoluție și o înflorire tot mai mare.

Elemente de arhitectură și pictură religioasă

Bisericile se regăsesc în diferite forme: dreptunghiulară – *corabie* – simbolizând corabia care ne poartă spre mântuire; *cruce* – pentru că la temelia Bisericii stă Sfânta Cruce, semnul creștinului; octogonală – *stea* – Biserica este steaua călăuzitoare spre Împărăția lui Dumnezeu; *cerc* – dragostea nesfârșită a lui Dumnezeu pentru oameni.

Acestea se deosebesc de alte construcții prin acoperișul de tip cupolă sau turlă, pe care se observă Sfânta Cruce.

Interiorul bisericilor ortodoxe este împărțit în: pronaos, naos și altar, în cinstea Sfintei Treimi, cu altarul orientat spre răsărit.

Locul icoanelor și al obiectelor de cult în biserică

Pe bolta pronaosului este pictat Domnul Hristos înconjurat de îngeri și sfinți, iar pe pereți se regăsesc scene cu Sfinții Mucenici. În naos se află unul sau două tetrapoduri. În partea dreaptă este așezat scaunul arhieresc în care stă episcopul locului când participă la slujbă. Pe cupolă se observă: Dumnezeu Pantocrator – înconjurat de serafimi și heruvimi, Apostolii, proccii și cei patru evangheliști. Lateral, sunt scene cu momente cheie din viața Mântuitorului și sfinți.

Iconostasul (catapeteasma) desparte naosul de altar și are trei uși: ușile împărătești – situate în mijloc, pictate cu scena Bunei Vestiri, încadrate de ușile diaconești, pe care sunt reprezentați Sfinții Arhangheli Mihail și

Gavriil. Altarul este străjuit de icoana Mântuitorului, în dreapta și de icoana Maicii Domnului, în stânga. Iconostasul este împodobit cu icoane care prezintă evenimente și persoane din istoria mântuirii. Deasupra se observă crucea (Deisis), având la bază pe Maica lui Dumnezeu și pe Sfântul Ioan Evanghelistul.

Altarul este cea mai tainică parte a bisericii. Proscomidiarul, situat în stânga, simbolizează ieslea Mântuitorului; aici se pregătesc pâinea și vinul pentru Sfânta Liturghie și stau următoarele obiecte de cult: potirul, discul, steluța și lingurița.

În centrul altarului este Sfânta Masă, mormântul Mântuitorului. Pe ea se află antimisul, Sfânta Evanghelie și chivotul și este locul în care pâinea și vinul se sfințesc și se prefac în Sfântul Trup și Sânge ale Mântuitorului nostru. Altarul reprezintă Împărăția lui Dumnezeu și are pictate, ca teme principale, pe Maica Domnului – Împărăteasa și Împărțășirea Apostolilor.

Aspecte specifice ale lăcașurilor de cult în diferite religii sau confesiuni

Arhitectura bisericească (eclezială) cuprinde mai multe stiluri, cele mai cunoscute fiind: bizantin (biserici ortodoxe), romanic (biserici catolice) și gotic (biserici catolice și protestante). Lăcașurile de cult prezintă aspecte particulare: altarul catolic este deschis, ridicat față de podea; coloanele și ogivele sunt caracteristice bisericilor protestante. Mozaicii au sinagoga, musulmanii – moscheea, religiile orientale – templul. Indiferent de religie sau de confesiune, spațiul de desfășurare a cultului este demn de respect, având o valoare spirituală aparte.

Dumnezeu este pretutindeni, dar în modul cel mai solemn este prezent în biserică, în Casa închinată Lui. Aici vede, ascultă și binecuvântează pe cei care intră în ea, se roagă și îi împlinesc voia. Să pășim cu bucurie în acest *laborator al Învierii* (Sfântul Nicolae Cabasila), care ne invită la un pelerinaj duhovnicesc spre Împărăția cerurilor.

Explorează textul!

Sintetizează lecția într-un tabel, având în vedere următoarele aspecte referitoare la biserică:

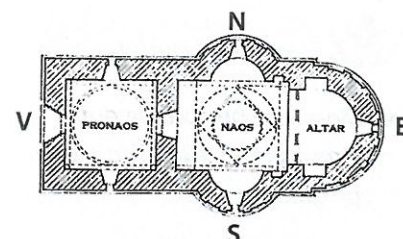
Stiluri arhitectonice	Forme	Împărțire	Obiecte de cult	Icoane	Simboluri

Reține!

- Primele lăcașuri de închinare au fost locuințe particulare.
- După eliberarea creștinilor de către Constantin cel Mare (313), serviciul divin s-a săvârșit doar în biserică.
- Din punct de vedere arhitectural, biserica are diferite forme.
- Interiorul bisericilor ortodoxe păstrează împărțirea vechilor biserici creștine în trei părți: pronaos, naos și altar.
- Altarul este cea mai tainică și sfântă parte a bisericii.

Planul unei biserici

Cristelniță

Iconostas

Sfântul Altar

Comori de înțelepciune

- Meseria e brățară de aur.
- Omul sfințește locul, nu locul pe om.

Templul lui Solomon
(reconstituire)

Proskomidiarul

Cuvinte pentru suflet

Sfânta biserică a lui Dumnezeu este icoană a lumii sensibile. Ea are drept cer dumnezeiescul altar, iar ca pământ, frumusețea naosului.

(Sfântul Maxim Mărturisitorul)

Biserica este cerul pe pământ, în care locuiește Dumnezeu cel ceresc, închipuind crucea și mormântul și învierea lui Hristos.

(Sfântul Gherman
al Constantinopolului)

Știi? Află mai mult!

- Slujirea într-un loc special a început de la Moise, căruia Dumnezeu i-a poruncit să ridice Cortul Mărturie, dându-i toate amănuntele necesare. (Ieșire 25, 8-40)
- Templul lui Solomon a fost cel mai de seamă lăcaș de închinare în epoca Vechiului Testament. La sfințire, regele a rostit o rugăciune către Dumnezeu; o parte din aceasta se regăsește astăzi în slujba de sfințire a bisericilor.
- Numărul turlor sau al cupolelor de pe biserică variază: o cupolă simbolizează Capul Bisericii, Mântuitorul Hristos; trei cupole – Sfânta Treime; cinci cupole – Domnul Iisus Hristos și cei patru Evangheliști; șapte cupole – cele șapte daruri ale Duhului Sfânt; nouă cupole – cele nouă cete îngerești; treisprezece cupole – Mântuitorul și cei doisprezece Apostoli.
- Multe construcții destinate cultului religios sunt adevărate bijuterii arhitectonice ale lumii: Sagrada Família (Barcelona), Bazilica Sfântul Petru (Roma), Notre-Dame (Paris), Domul din Köln, Moscheea Alabastră (Istanbul), Sinagoga din Budapesta, Templul din Angkor (Cambodgia).

Exersează!

I. Alege varianta corectă de răspuns:

1. Biserica este împărțită în:

- altar, naos, pronaos;
- boltă, catapeteasmă, iconostas;
- naos, pronaos, catapeteasmă.

2. Pe Sfânta Masă sunt așezate:

- potirul, antimisul, cădelnița;
- antimisul, Sfânta Evanghelie, chivotul;
- Sfânta Evanghelie, cristelnița, potirul.

II. Citește poezia și ascultă priceasna *Biserică străbună* (Nicolae Lungu). Prezintă colegilor cinci elemente care te-au impresionat și argumentează alegerea.

Mărgăritare din Sfânta Scriptură

Tuturor celor ce sunteți în Roma, iubiți de Dumnezeu, chemați și sfinți: har vouă și pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos! Mulțumesc, întâi Dumnezeului meu, prin Iisus Hristos, pentru voi toți, fiindcă credința voastră se vestește în toată lumea. Căci martor îmi este Dumnezeu, Căruia Îi slujesc cu duhul meu, întru Evanghelia Fiului Său, că neîncetat fac pomenire despre voi; Cerând totdeauna în rugăciunile mele ca să am cumva, prin voința Lui, vreodată, bun prilej ca să vin la voi. Pentru că doresc mult să vă văd ca să vă împărtășesc vreun dar duhovnicesc, spre întărirea voastră.

(Romani 1, 7-11)

Aplică!

1. Joc didactic

- *Agenda spirituală.* Transformă o filă de caiet în agenda ta spirituală. Împarte-o în patru părți egale. În fiecare dintre ele răspunde la câte una din solicitările de mai jos:
  - numele bisericii din parohia ta;
  - două mănăstiri pe care le-ai vizitat;
  - stilurile arhitecturale învățate;
  - formele pe care le poate avea o biserică.
- Ești restauratorul *bisericii* din tine. Precizează toate momentele, acțiunile, situațiile prin care ești nevoit să treci până la *finisarea* lucrării. Ține cont de:
  - situația inițială;
  - motivul, cauza care declanșează acțiunea de *restaurare*;
  - situația dificilă pe care o întâmpini;
  - depășirea situației;
  - rezultatul final.

2. Activitate pe grupe

Clasa este împărțită în grupe. Pe o coală, fiecare grupă schițează planul unei biserici în formă de cruce. Profesorul oferă elevilor din grupe câte un bilețel pe care este notată denumirea unei icoane sau a unui obiect din biserică. Membrii grupelor așază *obiectele* la locul potrivit pe schița realizată, conform informațiilor primite din lecție. La final, toate lucrările vor fi expuse pe tablă.

Colțul de lectură

Nu doar cuvântul și taina Crucii sunt dumnezeiești, ci și semnul ei e cu totul sfânt și închinat. Crucea – pecete sfântă și mântuitoare, sfințitoare și săvârșitoare a bunătăților, mai presus de fire și de cuvânt, dăruite neamului omenesc; nimicitoare a stricăciunii și a morții, dătătoare a vieții pururea-fiitoare și a binecuvântării; lemnul mântuitor, sceptrul împărătesc și dumnezeiesc, biruința asupra vrăjmașilor văzuți și nevăzuți. Crucea ne este pavăză, armă și semnul biruinței [...].

Despre Sfânta Cruce – Sfântul Nectarie de Eghina

- Extrage din text cinci însușiri ale Sfintei Crucii.

Am învățat și dau mai departe!

Biserica este o poartă mereu deschisă către împărăția cerurilor.

Să-i pășiți pragul cu bucurie, cu credință și cu speranța că acolo vă întâlniți cu Dumnezeu!

File de portofoliu

Imaginează-ți că lucrezi la Biroul de Turism al unei agenții de specialitate. Realizează o prezentare personală, cât mai atractivă, a celor mai reprezentative cinci lăcașuri de cult din România sau din Europa. Pentru promovarea acestora în afara țării, redactează prezentarea și într-o limbă de circulație internațională.

Biserica Sagrada Família,
Barcelona

Moscheea Albastră, Istanbul

Duminica la biserică

